

נשים בתנ"ך בראי החסידות – שיעור 18

מרים, חלק ב – מקורות

רש"י	חומש
<p>(א) ותדבר - אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר (בראשית מב, ל) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר (בראשית יט, ז) ויאמר אל נא אחי תרעו, (במדבר יב, ו) ויאמר שמעו נא דברי, כל נא לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרן - היא פתחה בדבור תחילה, לפיכך הקדימה הכתוב תחילה, ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידיה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו, כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חבירו: האשה הכשית - מגיד שהכל מודים ביפיה, כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי: כושית - בגימטריא יפת מראה: על אדות האשה - על אודות גירושיה: כי אשה כשית לקח - מה תלמוד לומר, אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, אבל זאת נאה בכל: האשה הכשית - על שם נזיה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו נאה כושי, כדי שלא תשלוט בו עין רעה: כי אשה כשית לקח - ועתה גרשה:</p>	<p>פרק יב (א) ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח:</p>
<p>(ב) הרק אך - עמו לבדו דבר ה': הלא גם בנו דבר - ולא פרשנו מדרך ארץ:</p>	<p>(ב) ויאמרו הרק אך במשה דבר יהרהר הלא גם בנו דבר וישמע יהרהר:</p>
<p>(ג) ענו - שפל וסבלן:</p>	<p>(ג) והאיש משה וענו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה:</p>
<p>(ד) פתאום - נגלה עליהם פתאום, והם טמאים בדרך ארץ, והיו צועקים מים מים, להודיעם שיפה עשה משה שפרש מן האשה, מאחר שנגלית עליו שכניה תדיר ואין עת קבועה לדבור: צאו שלשתכם - מגיד ששלשתן נקראו בדבור אחד, מה שאי אפשר לפה לומר ולאזן לשמוע:</p>	<p>(ד) ויאמר יהרהר פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם:</p>
<p>(ה) בעמוד ענן - יצא יחידי, שלא כמדת בשר ודם. מלך בשר ודם כשיוצא למלחמה יוצא באוכלוסין, וכשיוצא לשלום יוצא במועטים, ומדת הקב"ה יוצא למלחמה יחידי, שנאמר (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה, ויוצא לשלום באוכלוסין, שנאמר (תהלים סח, יח) רכב א-להים רבותים אלפי שנאן: ויקרא אהרן ומרים - שיהיו נמשכין ויוצאין מן החצר לקראת הדבור: ויצאו שניהם - ומפני מה משכן והפרידן ממשה, לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, וכן מצינו בנח, שלא בפניו נאמר (בראשית ו, ט) איש צדיק תמים, ובפניו נאמר (בראשית ז, א) כי אותך ראיתי צדיק לפני. דבר אחר שלא ישמע בניפתו של אהרן:</p>	<p>(ה) וירד יהרהר בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם:</p>
<p>(ו) שמעו נא דברי - אין נא אלא לשון בקשה: אם יהיה נביאכם - אם יהיו לכם נביאים: ה' במראה אליו אתודע - שכונת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון:</p>	<p>(ו) ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהרהר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו:</p>
<p>(ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא:</p>	<p>(ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא:</p>
<p>(ח) פה אל פה - אמרתי לו לפרוש מן האשה. והיכן אמרתי לו, בסיני (דברים ה, כז) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמוד עמדי: ומראה ולא בחידות - מראה זה מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי במראת פנים שבו ואינו סותמו לו בחידות, כענין שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יז, ב) חוד חידה וגו', יכול מראה שכניה, תלמוד לומר (שמות לג, כ) לא תוכל לראות את פני: ותמנת ה' יבית - זה מראה אחורים, כענין שנאמר (שמות לג, כג) וראית את אחורי: בעבדי במשה - אינו אומר בעבדי משה, אלא בעבדי במשה, בעבדי אף על פי שאינו משה, במשה אפילו אינו עבדי, כדאי הייתם לירא מפניו, וכל שכן שהוא עבדי ועבד מלך מלך, היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם. ואם תאמרו איני מכיר במעשיו, זו קשה מן הראשונה:</p>	<p>(ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמנת יהרהר יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה:</p>
<p>(ט) ויחר אף יהרהר גם וילך:</p>	<p>(ט) ויחר אף יהרהר גם וילך:</p>
<p>(י) והענן סר - ואחר כך והנה מרים מצורעת כשגלג, משל למלך שאמר לפדגוג, רדה את בני, אבל לא תרדנו עד שאלך מאצלך, שרחמי עליו:</p>	<p>(י) והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשגלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת:</p>
<p>(יא) נואלנו - כתרגומו לשון אויל:</p>	<p>(יא) ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו:</p>
<p>(יב) אל נא תהי - אחותנו זו: כמת - שהמצורע חשוב כמת, מה מת מטמא בביאה, אף מצורע מטמא בביאה: אשר בצאתו מרחם אמו - אמנו היה לו לומר, אלא שכניה הכתוב. וכן חצי בשרת, חצי בשרנו היה לו לומר, אלא שכניה הכתוב. מאחר שיצאה מרחם</p>	<p>(יב) אל נא תהי פמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו:</p>

<p>אמנו היא לנו כאילו נאכל חצי בשרנו, כענין שנאמר (בראשית לז, כז) כי אחינו בשרנו הוא. ולפי משמעו אף הוא נראה כן, אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת: אשר בצאתו - מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה שיש כח בידו לעזור ואינו עוזר, הרי נאכל חצי בשרו, שאחיו בשרו הוא. דבר אחר אל נא תהי כמת, אם אינך רופאה בתפלה, מי מסגירה ומי מטהרה, אני אי אפשר לראותה, שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים, וכך אחר אין בעולם, וזהו אשר בצאתו מרחם אמו:</p>	
<p>(יג) אל נא רפא נא לה - בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחבירו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר כן יבקש שאלותיו: לאמר - מה תלמוד לומר, אמר לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, עד שהשיבו ואביה ירק ירק וגו'. רבי אלעזר בן עזריה אומר בארבעה מקומות בקש משה מלפני הקב"ה להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו, כיוצא בו (שמות ו, יב) וידבר משה לפני ה' לאמר וגו', מה תלמוד לומר לאמר, השיבני אם גואלם אתה אם לאו, עד שהשיבו עתה תראה וגו'. כיוצא בו (במדבר כז טו - טז) וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר, השיבו קח לך (במד' כז יח). כיוצא בו (דברים ג, כג) ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, השיבו רב לך: רפא נא לה - מפני מה לא האריך משה בתפלה, שלא יהיו ישראל אומרים אחותו נתונה בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה [דבר אחר שלא יאמרו ישראל בשביל אחותו הוא מאריך בתפלה, אבל בשבילנו אינו מאריך בתפלה]:</p>	<p>(יג) ויצעק משה אל ה' וה' לאמר אל נא רפא נא לה:</p>
<p>(יד) ואביה ירק ירק בפניה - ואם אביה הראה לה פנים זועפות הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י"ד יום, אלא דיו לבא מן הדיון להיות כנדון, לפיכך אף בניפתי תסגר שבעת ימים: ואחר תאסף - אומר אני כל האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה לכך כתוב בו אסיפה לשון הכנסה:</p>	<p>(יד) ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף:</p>
<p>(טו) והעם לא נסע - זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, שנאמר (שמות ב, ד) ותצב אחותו מרחוק וגו':</p>	<p>(טו) ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים:</p>
<p>...</p>	<p>...</p>
<p>(א) כל העדה - עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים: ותמת שם מרים - למה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה קרבנות מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת: ותמת שם מרים - אף היא בנשיקה מתה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה', שאינו דרך כבוד של מעלה. ובאהרן נאמר על פי ה', באלה מסעי (במדבר לג, לח):</p>	<p>פרק כ (א) ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם:</p>
<p>(ב) ולא היה מים לעדה ויקהל על משה ועל אהרן:</p>	<p>(ב) ולא היה מים לעדה ויקהל על משה ועל אהרן:</p>

אדמו"ר הזקן, תורה אור פ' מקץ לג, א-ב

וזהו ענין מראות הצובאות כי ענין מראה הוא זכוכית שרואין בה. אכן נאמר מראות לשון רבים כי יש ב' מראות. אספקלריא המאירה. היינו זכוכית הבהירה אשר ע"י יכולין לראות מרחוק אור ישר. וזהו ההפרש בין משרע"ה לכל הנביאים שבמשה נאמר ומרא' ולא בחידות ונכתב ומראה בסגו"ל שהוא לשון דבר והוא אספקלריא המאירה אשר על ידה אף דבר הרחוק מהאדם רואין אותו דרך אור ישר... אכן שאר הנביאים ראו במראה בקמ"ץ אספקלריא דלא נהרא "וביד הנביאים אדמה". וענין אספקלריא שאינה מאירה הוא הנק' שפיג"ל דהיינו שיש מסך וכסוי על הזכוכית אבל המסך אינו דבר עב שהוא מסתיר לגמרי ומכסה האור רק דבר דק וקלוש היינו צפוי כסף הידוע. ואז כשרואין בו באספקלריא הנ"ל נמשך ממנו אור חוזר אבל אין יכולים לראות דרך הזכוכי' באור ישר ולכן אין רואין מהות הדבר הנראה ועצמותו כמו ע"י אספקלריא המאירה כי אם רק דמות לבד נראה ע"י אספקלריא שאינה מאירה.

אמנם יש באספקלריא שאינה מאירה מעלה א' גבוה במדרגה שיכולין לראות עצמו וגם לראות מאחוריו כידוע מה שאין יכולין לראות באספקלריא המאירה וזהו ארץ קדמה ודו"ק. ועד"ו תירצו בגמ' ביבמות (ספ"ד) דישעיה שאמר ואראה את ה' היינו באספקלריא שאינה מאירה שבה יוכל לראות את ה'. משא"כ באספקלריא המאירה כתיב כי לא יראני כו'.

וענין אספקלריא דלא נהרא הוא בחי' בכל מאדך היינו ענין ירידת הנשמה בגוף ירידה צורך עליי' להפך נה"ב וע"י בחי' אתכפיא ואתהפכא בכל מאדך בלי גבול למעלה מן הכלי אז נמשך מלמעלה ג"כ שלא כסדר ודרך השתלשלות מאיר אור עליון. וזהו אספקלריא דלא נהרא דהיינו ע"י דבר מסך ומבדיל שאין מאיר האור דרך ישר היינו שנה"ב הוא מכסה ומסתיר האור. אכן אין הדבר המבדיל מסך עב שהוא מסתיר לגמרי רק יכול לאתכפייא ולא אתהפכא אז נעשה מזה בחי' או"ח כמו בזכוכית שע"י המסך המסתיר נוסף עי"ז או"ח חדש שלא היה מקודם שהי' המסך הנ"ל ויכול לראות אח"ז אור חדש היינו שיכול לראו' גם מאחוריו. כמו"כ אחר שנתהפכ' נה"ב אז ע"י בחי' בכל מאדך נתוסף אור המאיר ג"כ יותר מקודם שהיתה הנשמה בגוף ירידה צורך עליי' שע"י אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה לעילא לעילא ומאיר שלא ע"פ סדר השתלשלות וזה נק' אספקלריא דלא נהרא (ועמש"ל ע"פ אעשה לו עזר כנגדו).